

การส่งเสริมประชาธิปไตยในประเทศไทย DEMOCRATIZATION IN THAILAND

สิทธิกร พันศิริ Sittikorn Pansiri

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

สมยุทธ์ เรือนงาม Somyut Rueanngam

การรถไฟแห่งประเทศไทย (รฟท.)

Deputy Governor of Strategy

somyutsrt1@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทคัดย่อบทความวิชาการชิ้นนี้พยายามที่จะศึกษาวิเคราะห์ถึงกระบวนการในการส่งเสริมประชาธิปไตยในประเทศไทย ซึ่งพบว่า เครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศไทย คือ การส่งเสริมที่สามารถพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะตามที่สังคมต้องการที่จะต้องแสดงบทบาทให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยรวม ปัจจุบันประชาธิปไตยในประเทศไทย กำลังก้าวเข้าสู่ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี แบบไร้พรมแดนที่สังคมเข้าถึงกันอย่างง่ายดาย โดยไร้ขีดจำกัด ซึ่งอยู่บนพื้นฐานแห่งยุคแบบเสรีของทุนนิยมที่มาครอบงำกลืนกินทรัพยากรของชาติ อาศัยนโยบายสาธารณะเข้ามาโดยถูกต้องซึ่งไร้การตรวจสอบ จะเห็นได้ว่าเป็นยุคที่ได้มาซึ่งระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขซึ่งมีความสลับซับซ้อน มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้การส่งเสริมประชาธิปไตยของไทยถึงเวลาปรับเปลี่ยนอีกครั้ง สามารถสร้างผลผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการบริบทของสังคมไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งผลผลิตทางคุณลักษณะของผู้ที่สำเร็จหลักสูตรการเป็นผู้นำองค์กรต่างๆ รวมไปถึงผู้นำระดับชาติในทางปกครองทุกระดับ โดยผ่านการปกครองในระบบเป็นหลัก

คำสำคัญ : การส่งเสริม, ประชาธิปไตย.

Abstract

[360]

Abstract This academic article attempts to study and analyze the process of promoting democracy in Thailand. It is found that an important tool for promoting and developing democracy in Thailand is the promotion that can develop people to have the characteristics that society wants to play a role. in line with the changes of society as a whole current democracy in Thailand is stepping into the era of technological change Without borders that society can easily access each other. without limit which is based on the liberal era of capitalism that devours the nation's resources through correct and unchecked public policies It can be seen that it was the era when the democratic regime of government with the monarchy was the head of state was complicated. is changing rapidly Makes the promotion of Thai democracy time to change again. Able to produce products in line with the needs of the Thai society context effectively as well as the productive characteristics of those who have completed various organizational leadership courses. Including national leaders in government at all levels primarily through systemic governance

Keywords: promotion, democracy.

บทนำ

ประวัติศาสตร์การเมืองไทยได้ดำเนินมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงรัตนโกสินทร์ ภายใต้การปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) สู่การเปลี่ยนแปลงเป็นระบอบประชาธิปไตย(Democracy) ในยุคปัจจุบันซึ่งสิ่งที่เห็นได้ชัดคือสถาบันพระมหากษัตริย์ยังคงมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดและยังคงเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนชาวไทย ในทางตรงกันข้ามเราก็คงพยายามจะพัฒนาประเทศไปสู่ระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประเทศมาโดยตลอด จากภาวะการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้เกิดคือ จะนำแนวคิดเรื่องพระมหากษัตริย์เป็นแนวคิดทางการเมืองการปกครองแบบตะวันออก (Eastern Concept) ว่าด้วยเรื่องของธรรมราชา โดยเน้นผู้ปกครองหรือผู้นำที่ทรงธรรม และแนวคิดเรื่องประชาธิปไตยเป็นแนวคิดทางการเมืองการปกครองแบบตะวันตก (Western Concept) โดยเน้นเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อพัฒนาการเมืองการปกครองของประเทศให้มาประสานรวมเป็นแนวคิดที่สามารถปฏิบัติได้จริง (Pragmatism) ได้จริงในบริบทประเทศไทยได้อย่างไร

ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 เรื่อยมา หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยจนถึงปัจจุบัน สำหรับบริบทของประเทศไทยกับการพัฒนาประชาธิปไตยยังคงดูเหมือนไม่พัฒนาเท่าที่ควร เพราะเกิดการรัฐประหารบ่อยครั้ง ส่งผลให้เกิดภาวะชะงักงันของประชาธิปไตย แล้วเมื่อไหร่ประเทศไทยจะกลายเป็นประเทศแห่งประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ เป็นคำถามที่ต้องย้อนถามกลับไปว่า ประชาชนตระหนักในสำคัญของประชาธิปไตยแค่ไหน ประชาชนให้คุณค่ากับคำว่าประชาธิปไตยเพียงใด มีความจำเป็นมากเพียงใดที่จะต้องส่งเสริมประชาธิปไตย ระหว่าง มีกับไม่มีแตกต่างกันเพียงใด เมื่อใดก็ตามที่ประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศเห็นความสำคัญของประชาธิปไตย และตอบสนองต่อแนวคิดนี้อย่างเป็นรูปธรรม เมื่อนั้นประเทศไทยก็อาจจะกลายเป็นประเทศหนึ่งที่มีความเจริญก้าวหน้าเทียบเท่ากับนานาอารยประเทศ เพราะฉะนั้น การทำความเข้าใจในความหมาย ค่านิยม สาระสำคัญของการส่งเสริมประชาธิปไตย จึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาแนวคิดไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ

รูปแบบและกระบวนการของประชาธิปไตย

คงไม่ต้องตอบว่าจะหยุดหรือเดินหน้าประเทศไทยด้วยระบบการปกครองแบบไหน เพราะคำตอบที่มีมากกว่า 86 ปี เป็นเครื่องยืนยันได้ว่า ประเทศไทยต้องเดินหน้าด้วยระบอบประชาธิปไตยอย่างแน่นอน แต่สิ่งที่เห็นได้ชัดก็คือประชาธิปไตยแบบผู้แทนหรือตัวแทน (Representative Democracy) ไม่ใช่ทางออกในการแก้ปัญหาของประเทศไทยจนนำมาสู่ความพยายามในการใช้ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) เพราะฉะนั้นความสำคัญที่สุดคือการเข้าใจรูปแบบและกระบวนการของประชาธิปไตยสมัยใหม่ซึ่งถูกรวบรวมไว้โดย โรเบิร์ต เอ ดาร์ล (Robert A. Dahl) มีรายละเอียดอธิบายถึงองค์ประกอบที่มีความสำคัญทั้งในด้านของการประเมินคุณค่าของความเป็นประชาธิปไตยสมัยใหม่และเพื่อให้เกิดความเป็นประชาธิปไตยสมัยใหม่ประกอบด้วย

- 1) การมีผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งอย่างเป็นทางการ (Elected representatives) โดยการคัดเลือกผ่านทางสถาบันทางการเมืองตั้งแต่กลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มกดดัน และพรรคการเมืองที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง
- 2) มีการเลือกตั้งที่เสรีและมีความเป็นธรรมพร้อมกับการกำหนดช่วงระยะเวลาเอาไว้อย่างชัดเจน (free, fair and frequent elections) เพื่อเป็นหลักประกันในการได้ผู้แทนที่มีความรู้ ความสามารถรวมไปถึงป้องกันการยึดอยู่กับตำแหน่งอีกทั้งยังเป็นกระบวนการ

รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 9 เรื่อง “พุทธวิธี และวิถีครูบา กับการแก้ปัญหาวิกฤตโลก”

(The Buddhist and Kruba Methods to Solve the World Crisis) วันที่ 25 มีนาคม 2566

ของการเปลี่ยนผ่านและถ่ายโอนอำนาจให้เป็นไปอย่างสันติ (Peaceful transition) และมีความต่อเนื่อง

- 3) ประชาชนมีเสรีภาพในการแสดงออก (freedom of expression) โดยมีสิทธิขั้นพื้นฐานมารองรับเพื่อเป็นหลักประกันว่าจะไม่เกิดทรราชย์หรือเผด็จการทางความคิด รวมไปถึงการที่ผู้คนในสังคมมีการแสดงออกที่หลากหลายจะเป็นการพิสูจน์ว่าสังคมการเมืองมีระดับของความอดทนอดกลั้นต่อความแตกต่างทางความคิด (toleration) มากน้อยเพียงใด
- 4) ประชาชนมีสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในทุกรูปแบบ (access to alternative, Independent sources of information) เป็นไปเพื่อป้องกันการผูกขาดข้อมูล สร้างให้เกิดความโปร่งใสและความรับผิดชอบทางการเมืองติดตามมา
- 5) สิทธิของประชาชนในการรวมตัว (Autonomous associations) ทั้งในรูปแบบของสมาคม กลุ่ม และองค์กรที่เป็นอิสระจากรัฐ สะท้อนความเป็นพหุสังคม (Plural society) ที่อาจอยู่ภายใต้การเคลื่อนไหวของกลุ่มประชาสังคม (Civil Society) ตลอดถึงการเมืองภาคประชาชน ทั้งนี้เป็นไปเพื่อการตรวจสอบและคานอำนาจของรัฐบาล (Check and balance)
- 6) ประชาชนที่บรรลุนิติภาวะสามารถมีสิทธิในกระบวนการเลือกตั้ง(Right to run and to vote) เป็นการใช้สิทธิและอำนาจอธิปไตยในฐานะพลเมือง

ปัญหาของประชาธิปไตยแบบตัวแทน

ในประเทศไทย มีความพยายามสร้างความเป็นประชาธิปไตยให้กับระบบตัวแทน แต่ผลกลับปรากฏว่า ความเป็นตัวแทนได้เข้ามาแทนที่อยู่ในลักษณะของการเข้ามาครอบงำประชาธิปไตยแทนที่จะทำหน้าที่เป็นแค่เพียงสนับสนุน อย่างไรก็ตาม ข้อผิดพลาดและข้อบกพร่องของความเป็นตัวแทนเป็นสิ่งที่มิให้เห็นเป็นปกติ ไม่ว่าจะเป็นประเด็นเรื่องของการไม่สามารถที่จะตอบสนองความต้องการของประชาชนและการทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนอย่างแท้จริง เรื่องของการที่ตัวบุคคลที่เป็นผู้แทนตกอยู่ภายใต้อิทธิพลเฉพาะของกลุ่มธุรกิจ ข้าราชการและพรรคการเมืองและในเรื่องของการที่ความเป็นผู้แทนตกอยู่ภายใต้อิทธิพลเฉพาะของกลุ่มธุรกิจ ข้าราชการและพรรคการเมืองและในเรื่องของการที่ความเป็นผู้แทนถูกผูกขาดอยู่แต่ในมือของคนกลุ่มหนึ่งที่เรียกว่าการเป็นอภิสิทธิ์ของกลุ่ม

รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 9 เรื่อง “พุทธวิธี และวิถีครูบา กับการแก้ปัญหาวิกฤตโลก”

(The Buddhist and Kruba Methods to Solve the World Crisis) วันที่ 25 มีนาคม 2566

บุคคลไปจนถึงการทำหน้าที่เป็นเพียงตัวแทนของตัวเองเท่านั้น โดยเฉพาะในประเทศไทย มีลักษณะเป็นแบบรัฐสภา เมื่อพิจารณาจากรูปแบบภายนอกแล้ว จะเห็นได้ว่าให้ความสำคัญกับการเปิดกว้าง (Openness) เรื่องของการพูดคุยเจรจา (Talk) และการสนทนา (Discussion) แต่ในทางปฏิบัติและสิ่งที่เกิดขึ้นจริงแล้วมันกลับกลายเป็นเรื่องของการตัดสินใจภายในประตูที่ปิดเอาไว้ (Decision behind the closed doors) เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นระหว่างตัวแทนของพรรคการเมืองและกลุ่มผู้นำทางการเมืองเพียงไม่กี่คนเท่านั้น

ประชาธิปไตยแบบตัวแทนในทางปฏิบัติไม่สามารถสะท้อนหรือทำหน้าที่ให้กับคนจำนวนมากในสังคมการเมืองได้อย่างทั่วถึงหรือแม้กระทั่งตัวของพรรคการเมืองที่กล่าวอ้างว่าสามารถทำหน้าที่ในฐานะตัวแทนจนถึงกระบวนการเลือกตั้งที่พยายามนำเสนอรูปแบบในการคัดเลือกนักการเมืองเพื่อที่จะเป็นตัวแทนที่แท้จริงของประชาชน แต่ในความเป็นจริง สถาบันและกระบวนการเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นเพียงกลไกและเครื่องมือทางอุดมการณ์ในการสร้างความชอบธรรมให้กับกลุ่มชนชั้นนำในสังคมการเมือง ข้อบกพร่องของความเป็นตัวแทนที่สามารถพบเห็นได้เป็นปกติไม่ว่าจะเป็นประเด็นที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ที่ลงคะแนนเสียงเลือกให้ไปปฏิบัติหน้าที่ รวมไปถึงไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ของความเป็นตัวแทนที่แท้จริงได้อันเนื่องมาจากความรู้และเรื่องของจริยธรรม ปัญหาของความเป็นตัวแทนมาจากการที่ผู้แทนเองตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกลุ่มการเมือง นักธุรกิจ ข้าราชการ กองทัพและพรรคการเมือง อีกทั้งความเป็นผู้แทนเกิดการผูกขาดหมุนเวียนกันอยู่ในมือของกลุ่มบุคคล ครอบครัวและพรรคพวกไปจนถึงการทำหน้าที่เป็นเพียงตัวแทนผลประโยชน์ของตัวเองและคนใกล้ชิดเท่านั้น ปัญหาความเป็นตัวแทนทำให้ทางปฏิบัติในลักษณะที่ตอบสนองต่อความต้องการของคนส่วนใหญ่ในสังคมการเมืองนั้นไม่มีอยู่จริง เป็นแต่เพียงประชาธิปไตยแอบแฝงหรือปรากฏอยู่ภายใต้เสื้อคลุมของประชาธิปไตย

ความนิยมประชาธิปไตย

ถึงแม้ประชาธิปไตยแบบผู้แทนจะมีปัญหาในตัวของมันเอง แต่เมื่อเวลาผ่านไป ก็มีการพัฒนา กลไกตรวจสอบต่าง ๆ นานาทั้งในรูปของสถาบันและกระบวนการนับเป็นการปรับตัวและพลวัตของประชาธิปไตยจนสร้างให้ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่คงอยู่และยังคงได้รับการยอมรับจากทั่วโลก ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับแนวคิดและระบอบประชาธิปไตยเป็นการเดินทางที่ไม่สิ้นสุด (unfinished journey) ที่ได้ออกไปสู่โลกกว้างและกลายเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญในระดับนานาชาติ

(global force) ประชาธิปไตยได้รับการยอมรับว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและดำเนินอยู่ได้ดีในวัฒนธรรมแบบแอตแลนติกเหนือ(North Atlantic) กล่าวคือ ระบอบประชาธิปไตยได้เกิดขึ้นและดำเนินอยู่ได้ดีเฉพาะพื้นที่ ภูมิภาคและประชากรบางกลุ่มเท่านั้น ถึงกระนั้น ในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 ระบอบประชาธิปไตยได้ก้าวขึ้นมาเป็นระบอบการปกครองที่พึงประสงค์ของประชาชนในหลายประเทศที่ได้กระจายตัวอยู่ในหลายทวีป(Global Democracy) ตั้งแต่เอเชีย ยุโรป แอฟริกาไปจนถึงลาตินอเมริกา จนทำให้ประชาธิปไตยกลายมาเป็นพลังในระดับโลก (Global Force)

ในช่วยปลายศตวรรษที่ 20 ต่อเนื่องกับต้นศตวรรษที่ 21 ประชาธิปไตยกลายมาเป็นระบอบการปกครองที่ผู้คนเกือบทั่วโลกให้การยอมรับ ถึงแม้ว่าเส้นทางไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นกับประเทศต่างๆ ต้องประสบกับปัญหา อุปสรรค ความยากลำบากนานัปการ ตั้งแต่ความแตกต่างในเรื่องพื้นฐานของรูปแบบทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ วัฒนธรรมทางการเมือง พัฒนาการทางการเมืองและสถาบันทางการเมือง ขณะที่ผู้คนจำนวนมากที่ออกมาเรียกร้องต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งประชาธิปไตย ต้องโดนผู้คุมอำนาจปราบปราม ถูกใช้กำลังเข้าสยบ แต่พวกเขาก็ยินดีเสี่ยงถึงขั้นสละเลือดเนื้อและชีวิตเพื่อเรียกร้อง และต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งความเป็นประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยจึงไม่เป็นเพียงแค่เป้าหมายทางการเมืองที่ผู้คนในแต่ละประเทศ แต่ละสังคม ต้องการบรรลุถึง แต่มันได้ยกระดับไปอยู่ในสถานะของการเป็นอุดมการณ์ทางการเมือง ทำหน้าที่หลอมรวมจิตวิญญาณและความคิดของผู้คนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ประชาธิปไตยได้ก้าวขึ้นมาอยู่ในระดับเดียวกับอุดมการณ์ทางศาสนาและความเป็นชาติ อีกทั้งประชาธิปไตยยังได้ถูกแบ่งความสำคัญเป็น 3 รูปแบบคือประการที่หนึ่งในลักษณะที่มีความสำคัญอยู่ในตัวของมันเอง (intrinsic importance) ได้แก่เรื่องของการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองและมีเสรีภาพในชีวิต ร่างกายรวมไปถึงทรัพย์สิน และประการที่สองในลักษณะที่เป็นความสำคัญเชิงเครื่องมือ (instrumental importance) คือการที่ประชาธิปไตยได้มีกลไก กระบวนการและช่องทางที่ประชาชนสามารถใช้เป็นเครื่องมือเพื่อทำการถ่วงดุลอำนาจ ซึ่งนับเป็นการควบคุมตรวจสอบให้ฝ่ายรัฐบาลมีความรับผิดชอบและประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงานที่ได้ รวมทั้งประการที่สามในลักษณะที่มีความสำคัญในเรื่องบทบาทประชาธิปไตยเชิงสร้างสรรค์ (constructive role) ได้แก่การที่ประชาชนถูกปลูกฝังให้เกิดสำนึก มีความตระหนักรับรู้รวมไปถึงให้ความสำคัญกับเรื่องของคุณค่าและเกิดความเข้าใจในเรื่องของสิทธิ เสรีภาพทั้งในด้านบวกและลบรวมทั้งหน้าที่ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาตนเองและเพื่อนร่วมสังคมการเมือง

การส่งเสริมประชาธิปไตย (Democratization)

ในปัจจุบัน ต้องยอมรับว่ามีการพูดถึงประชาธิปไตยที่สังคมคาดหวัง เพราะไม่สามารถนำทฤษฎีลัทธิมาใช้ได้เลยในพื้นที่ เพราะจะประสบปัญหาเกี่ยวกับเงื่อนไข วัฒนธรรมสังคม ประเพณี พร้อมกับการนำไปสู่ความขัดแย้งต่างๆ มากมาย ด้วยเหตุนี้ คำว่าประชาธิปไตย จึงต้องมีการปรับ เปลี่ยน ส่งเสริมและพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทของประเทศ โดยมีเป้าหมายหลักในขับเคลื่อนประเทศสู่ความมีเสรีภาพ อิสระภาพ และมั่นคง

การส่งเสริมประชาธิปไตย จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อการพัฒนาประเทศ โดยถือว่าเป็นกระบวนการวิธีการต่างๆ ในระบบทางการเมืองเพื่อให้เกิดเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ ซึ่งจะปรากฏคำถาม 3 ประเด็นด้วยกันคือ 1. อะไรคือความหมายที่แท้จริงของประชาธิปไตย 2. อะไรที่เป็นกระบวนการนำไปสู่ความสำเร็จของประชาธิปไตย และ 3. เป้าหมายที่นำไปสู่ความสำเร็จจะประเมินกันอย่างไร

ประชาธิปไตยอาจถูกนิยามโดยธรรมชาติของตัวมันเองหรือเงื่อนไขเชิงประจักษ์ ซึ่งอริสโตเติล (Aristotle) ได้นิยามไว้ว่า ประชาธิปไตยคือการปกครองโดยประชาชน และแนวคิดนี้ ยังหมายรวมถึงประชาชนปกครองพวกเขาเอง ซึ่งก็ยังเป็นความหมายหลักของประชาธิปไตย และยังสามารถสรุปเป็นประเด็นหลักๆ ได้ 4 ประการ คือ

1. ประชาธิปไตยหมายถึงประชาชนปกครองกันเองโดยใช้วิธีการเลือกตั้งประจำผ่านกระบวนการโดยผู้นำสูงสุดที่เป็นตัวแทนในกระบวนการประชาธิปไตย รวมทั้งนโยบายต่างๆ ที่ประชาชนได้เลือกกันผ่านประชาธิปไตยโดยตรง
2. สิทธิในการโหวตหรือออกเสียงครอบคลุมถึงประชาชนที่มีสิทธิ์ทุกระดับชั้น เพราะรัฐบาลที่เป็นประชาธิปไตยจะนำไปสู่การลดเว้น ยกเลิกความเป็นทาส ความไม่เท่าเทียมกันของสตรี รวมถึงทรัพย์สินและการรู้หนังสือ เป็นต้น
3. การยอมรับสิทธิต่างๆ ทางประชาธิปไตย โดยเฉพาะสิทธิในการโหวต สิทธิในการโหวตเท่าเทียมกับคนอื่น สิทธิในการทำดำเนินธุรกิจหรือสำนักงานในระดับสูงและสิทธิในการจัดการพรรคหรือกลุ่มทางการเมือง
4. ประเด็นสุดท้าย คือ กฎหมายที่อยู่เหนือรัฐซึ่งผู้มีอำนาจหน้าที่ในส่วนต่างๆ จะต้องยึดมั่น ซึ่งกฎหมายจะนำไปสู่การจัดการกรอบแนวคิดสำหรับการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยรวมทั้ง

รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 9 เรื่อง “พุทธวิธี และวิถีครูบา กับการแก้ปัญหาวิกฤตโลก”

(The Buddhist and Kruba Methods to Solve the World Crisis) วันที่ 25 มีนาคม 2566

ปกป้องสิทธิต่างๆ ตามระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น กฎหมายโดยทั่วไปจึงหมายถึงว่า ประชาชนต้องปกครองพวกเขาเองผ่านการเลือกตั้งตามระยะเวลาของผู้นำสูงสุดทั้งหลายซึ่งประชาชนทั้งหมดสามารถมีส่วนร่วมด้วยซึ่งหน่วยงานนั้นๆ ประชาชนเข้าถึงได้และดำเนินการภายใต้หลักนิติรัฐ

และในประเด็นเพิ่มเติมสำหรับความหมายนี้ คือการยอมรับในข้อตกลงภายในเงื่อนไขเชิงประจักษ์ เพื่อต่อลมหายใจของประชาธิปไตย ประกอบด้วย 1. สิ่งพิมพ์ และสื่อสารทางอื่นๆ ที่มีอิสระในการวิพากษ์วิจารณ์นโยบายของรัฐบาลและผู้นำของรัฐบาล 2. การต่อสู้แบบเปิดเผยที่อนุญาตให้หน่วยงานทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นพรรคการเมือง กลุ่มการเมืองต่อสู้แข่งขันเพื่ออำนาจ 3. และจะต้องเป็นกระบวนการทางกฎหมายและผู้นำของรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งโดยเสียงส่วนใหญ่และเป็นเอกฉันท์ รวมทั้งจะต้องมีการยอมรับในเรื่องของความเชื่อเกี่ยวกับประชาธิปไตยที่จะต้องไม่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพทางศาสนาและสิทธิในการยึดถือและแสดงออกทางแนวคิดที่ไม่ได้รับการสนับสนุนโดยเสียงส่วนใหญ่ และ 4. คือ หลักนิติรัฐที่จะต้องเป็นหลักพื้นฐานที่เป็นโครงสร้างของรัฐบาลและขยายความเรื่องสิทธิและหน้าที่ของรัฐบาลและประชาชนซึ่งหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลและนโยบายจะต้องรับฟัง นั่นก็คือรัฐธรรมนูญ

การส่งเสริมประชาธิปไตยในบริบทของความเป็นไทย

ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ประเทศไทยได้รับการยอมรับว่าเป็นประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ซึ่งมีพัฒนาการมาโดยลำดับ แต่ก็พบว่าการระส่ำระสายด้วยการรัฐประหารมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดปัญหาประชาธิปไตยไม่เต็มใบ ประกอบกับการพบว่ากิจกรรมทางการเมืองทั้งหลายไม่เป็นไปเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นสามารถสรุปได้ด้วยสาเหตุหลายประการคือ 1. การแทรกแซงของระบบทหาร 2. การเลือกตั้งไม่เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตย 3. มีการซื้อสิทธิ์ขายเสียง 4. นักการเมืองไม่เคารพกฎหมาย 5. มีการไม่เคารพกติกา

การที่จะทำให้ระบอบประชาธิปไตยนั้นเป็นระบอบการปกครองที่ดีได้ จะต้องมุ่งเน้นให้ผู้ปกครอง ซึ่งเป็นผู้ที่ถูกเลือกโดยประชาชนให้เข้าไปทำหน้าที่ในการบริหารประเทศ จะต้องทำหน้าที่โดยมุ่งเน้นผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ไม่ใช่เพื่อผลประโยชน์ของตัวเองหรือพวกพ้อง หรือกลุ่มที่สนับสนุนตนเองแต่เพียงเท่านั้น การที่จะทำให้เป็นเช่นนั้นได้ จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยประชาชนต้องตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตน ทั้งในการเลือกผู้ปกครองที่ดี และการตรวจสอบติดตามการทำงานของตัวแทนที่เลือกไปให้ทำหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวม รวมถึงการถอด

ถอนตัวแทนหรือผู้ปกครองที่ไม่ได้ออกไปด้วย หากภาคประชาชนมีความเข้มแข็ง มีความรู้ความเข้าใจ ก็จะทำให้ตัวแทนที่ถูกเลือกเข้าไปจำเป็นที่จะต้องทำหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มที่เพื่อให้ได้รับความไว้วางใจและความศรัทธาเชื่อมั่นจากประชาชน

สิ่งสำคัญที่จะทำให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเมืองอย่างเข้มแข็งนั้น ได้แก่ การศึกษา ทั้งในระบบและนอกระบบ ที่จะต้องมุ่งให้ความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งปลูกฝังค่านิยม และวัฒนธรรมแบบประชาธิปไตยให้กับผู้เรียน การณรงค์ให้ความรู้กับผู้ที่ไม่ได้มีโอกาสได้รับการศึกษาก็จำเป็นมาก เมื่อประชาชนมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น และถูกหล่อหลอมให้มีวัฒนธรรมการเมืองแบบมีส่วนร่วมมากขึ้น ก็จะทำให้การเลือกตั้งมีคุณภาพมากขึ้น ได้ตัวแทนที่ดีเข้าไปทำหน้าที่สร้างผลประโยชน์ให้กับสังคม รวมทั้งทำให้ตัวแทนที่ไม่ดีจะถูกกำจัดออกไปจากระบบ โดยกระบวนการถอดถอน หรืออาจโดยการไม่เลือกเข้าไปเป็นตัวแทนอีกในสมัยถัดไป

การจะทำให้ระบอบประชาธิปไตยสามารถเป็นความหวังและเป็นอนาคตของประเทศไทยได้นั้น ผมมองว่าหัวใจสำคัญ คือ ตัวประชาชนเอง ที่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย มีความเชื่อมั่นศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย มีความคิดและการแสดงออกที่สะท้อนถึงการมีวัฒนธรรมแบบประชาธิปไตย และใช้อำนาจอธิปไตยที่ตนเองมีในการเลือกผู้แทนที่ดีผ่านทางการเลือกตั้ง ตลอดจนติดตามตรวจสอบและถอดถอนผู้แทนที่ไม่ดี ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ ตามแนวทาง 4 ประการ ดังนี้

การสนับสนุนการศึกษาให้กับประชาชน ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยมุ่งเน้นให้ทุกสถาบันการศึกษาให้ความรู้ความเข้าใจ และจัดกิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยมากขึ้น ในส่วนของการศึกษานั้น ปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่ยังถูกละเลยอยู่ ได้แก่ ปัญหาคุณภาพการศึกษา แม้ในปัจจุบันรัฐบาลจะพยายามบอกว่าเปิดโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมโดยการให้เรียนฟรี 15 ปี แล้วก็ตาม แต่ต้องยอมรับว่ามาตรฐานของโรงเรียนในแต่ละท้องถิ่นยังมีความแตกต่างกันในระดับที่สูงมาก อันเนื่องมาจากปริมาณและคุณภาพของบุคลากรครู ซึ่งนักศึกษาเห็นว่าเกิดจากปัญหา 2 ประการ ประการแรก ค่านิยมของสังคมที่เปลี่ยนไป ไม่เห็นคุณค่าความสำคัญของอาชีพครู ทำให้เกียรติศักดิ์ศรีของวิชาชีพครูลดลง ประการที่สอง เงินเดือนครูที่ต่ำ จนไม่เพียงพอที่จะดูแลครอบครัว เมื่ออาชีพครูมีเกียรติน้อยลง ประกอบกับเงินเดือนที่น้อยอยู่แล้ว ทำให้ไม่ดึงดูดใจบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้าสู่อาชีพครูได้ ดังจะเห็นได้จากสถิติการสอบเอนทรานซ์เข้ามหาวิทยาลัย คณะครุศาสตร์ซึ่งเป็นคณะหลักที่ผลิต

รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 9 เรื่อง “พุทธวิธี และวิถีครูบา กับการแก้ปัญหาวิกฤตโลก”

(The Buddhist and Kruba Methods to Solve the World Crisis) วันที่ 25 มีนาคม 2566

บุคลากรในวิชาชีพครูได้รับความสนใจเลือกที่จะสอบเข้าเป็นจำนวนน้อย และคะแนนสอบเข้าของคณะฯ ก็ต่ำด้วย การจะสนับสนุนการศึกษาให้มีคุณภาพจึงจะต้องหาทางที่จะดึงดูดให้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถตัดสินใจเข้ามาเป็นครูมากขึ้น

การรณรงค์เพื่อให้ข้อมูลความรู้ ปรับเปลี่ยนทัศนคติ สร้างวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมให้กับประชาชน โดยการนำเอาหลักการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ หรือ IMC (Integrated Marketing Communication) โดยการใช้ทั้งสื่อโฆษณา ทั้งทางโทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ รวมถึงสื่อนิตยสารอื่นๆ ที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้ นอกจากสื่อที่ใส่เนื้อหาวิชาการโดยตรง เราอาจเลือกใช้สื่อที่ไม่เป็นทางการ เช่น นวนิยาย หรือการ์ตูน โดยให้ผู้เขียนทำการแต่งเรื่องราวที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตยให้กับสังคม นอกจากสื่อในรูปแบบต่างๆ แล้ว เรายังควรจัดให้มีกิจกรรมรณรงค์ประชาสัมพันธ์ อาทิ การจัด Road Show ให้ความรู้เรื่องประชาธิปไตย โดยใช้บุคคลที่เป็นที่สนใจของสังคม เช่น นักร้อง นักแสดง เป็นผู้ช่วยนำความรู้ความเข้าใจไปให้กับประชาชน

การสนับสนุนองค์การภาคประชาสังคม โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ปัจจุบันภาคประชาสังคมยังมีสิ่งที่ขาดอยู่ 3 อย่าง ได้แก่ กำลังคน กำลังทรัพย์ และทักษะในการบริหารจัดการ ในส่วนของทักษะในการบริหารจัดการ ควรให้กลุ่มนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยต่างๆ เป็นกำลังหลักในการให้ความรู้และทักษะในการบริหารจัดการให้กับอาสาสมัครและผู้บริหารขององค์การภาคประชาสังคม ในส่วนของกำลังทรัพย์ แทนที่รัฐจะเป็นผู้สนับสนุนโดยการจัดสรรงบประมาณให้ อันอาจทำให้องค์การนั้นๆ สูญเสียความเป็นกลางไป รัฐควรสนับสนุนโดยการใช้มาตรการทางภาษีเพื่อจูงใจให้ประชาชนหรือเอกชนที่บริจาคเงินเพื่อสนับสนุนองค์การภาคประชาสังคมสามารถนำมาลดหย่อนภาษีได้ ในส่วนของกำลังคน มี 2 แนวทางที่สามารถดำเนินการได้ แนวทางที่ 1 คือการบังคับให้นักศึกษาในระดับปริญญาตรีและปริญญาโทในทุกสาขาวิชา ต้องผ่านการฝึกงานในองค์การภาคประชาสังคม ในช่วงเวลาหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาเหล่านั้นสามารถนำเอาหลักวิชาที่ได้เรียนรู้และศึกษามา มาประยุกต์ใช้ในการทำงานเพื่อสังคม อีกทั้งยังเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกให้กับนักศึกษาเหล่านั้นไปในตัวด้วย แนวทางที่ 2 ผมเห็นว่าการที่มีองค์การภาคประชาสังคมมีอาสาสมัครเข้ามาทำงานน้อย สาเหตุเป็นเพราะ เงินเดือนที่ต่ำหรือไม่มีเงินเดือนให้เลย ทำให้คนที่อาจจะมีความรู้ความสามารถเข้ามาทำงานในส่วนนี้น้อย รัฐควรจัดให้มีการสนับสนุนบุคลากรที่ทำงานในองค์การภาคประชาสังคม โดยอาจใช้มาตรการงดเว้นภาษีกับคนที่ทำงานให้กับภาคประชาสังคม หรืออาจมีการจัดสวัสดิการพิเศษ รวมถึงการให้รางวัลตอบแทนในคุณงามความดีที่บุคคลเหล่านั้นได้ทำให้กับสังคม

รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 9 เรื่อง “พุทธวิธี และวิถีครูบา กับการแก้ปัญหาวิกฤตโลก”
(The Buddhist and Kruba Methods to Solve the World Crisis) วันที่ 25 มีนาคม 2566

การเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้น โดยการกำหนดให้ทุกหน่วยงานราชการจะต้องมีเว็บไซต์ที่เปิดโอกาสให้กับประชาชนในการเข้ามาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหน่วยงานได้ ในปัจจุบันหน่วยงานราชการส่วนใหญ่จะกลัวคำวิพากษ์วิจารณ์จากประชาชนจนทำให้ไม่กล้าเปิดใช้เว็บไซต์ โดยมักให้เหตุผลที่เหมือนๆ กันว่า ยากแก่การควบคุม และอาจกลายเป็นเครื่องมือของกลุ่มคนที่ต้องการทำลายเครดิตของรัฐบาลและข้าราชการได้ จึงเลือกที่จะปิดเว็บไซต์โดยไม่เสียความคิดเห็นใดๆ ที่จะนำมาซึ่งการพัฒนาองค์การได้ นอกจากนี้ยังอาจจัดทำเว็บไซต์สำหรับวิจารณ์รัฐบาลโดยเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปได้มีโอกาสเข้ามาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายต่างๆ ของรัฐบาล ได้โดยตรงด้วย อย่าไปกังวลกับการที่ฝ่ายตรงข้ามจะใช้ช่องทางเหล่านี้เป็นเครื่องมือทางการเมืองในการโจมตีรัฐบาลเลย เพราะถึงไม่มีช่องทางเหล่านี้ คนเหล่านั้นก็มีช่องทางอีกมากมายในการโจมตีรัฐบาล แต่ความคิดเห็นใดๆ จากประชาชนที่มีช่องทางในการแสดงออกน้อย หรือถ้ากังวลมาก ก็อาจจะหาทีมผู้ดูแลระบบดีๆ สักหลายคนคอยตรวจสอบ ตอบคำถาม ชี้แจงประเด็นต่างๆ ให้ชัดเจนและเข้าใจ

บทสรุป

การส่งเสริมประชาธิปไตยในเมืองไทยควรให้ความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้ง สิทธิที่ประชาชนควรรู้หน้าที่ที่พึงมี ประชาชนก็จะให้ความร่วมมือและเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมือง การเมืองเป็นเรื่องของทุกคน เปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อการมีส่วนร่วมในการปกครองที่ยอมรับเสียงข้างมากและฟังความเห็นของเสียงส่วนน้อย ด้านการเลือกตั้ง ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชนปฏิบัติตามกติกา และไปใช้สิทธิเมื่อมีการเลือกตั้ง โดยการพิจารณาศึกษาผู้ที่ทำหน้าที่แทนตัวเอง ทั้งคุณสมบัติความรู้ความสามารถของตัวแทนผลงานที่ผ่านมา ไปใช้สิทธิและร่วมกันตรวจสอบนักการเมืองชี้ให้เห็นข้อดีข้อเสียของการไปใช้สิทธิเลือกตั้งว่าสามารถแก้ปัญหาการคอร์รัปชันในภาพรวมได้ การดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตย ฝึกให้ประชาชนเรียนรู้และยอมรับความคิดเห็นต่าง เคารพระเบียบของสังคม มีจิตสาธารณะ เห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวม ซื่อสัตย์สุจริต มีอุดมการณ์ที่ดีต่อประเทศชาติเป็นสำคัญ เชื่อมั่นว่าประชาธิปไตยที่แท้จริงจะเกิดขึ้นในประเทศไทยในเวลาอันสมควร แต่แรงกดดันจากต่างประเทศไม่ว่าจะมากเพียงใดก็ตามจะไม่สามารถเร่งวันเร่งคืนให้วันนั้นมาถึงเร็วขึ้นได้ เมื่อใดที่คนไทยยอมรับว่าโครงสร้างค่านิยมในอดีตที่มีอาจหวนคืนมาไม่ว่าจะคงความตรงรัดรีงในความทรงจำเพียงใดก็ตาม ไม่สอดคล้องกับความ

รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 9 เรื่อง “พุทธวิธี และวิถีครูบา กับการแก้ปัญหาวิกฤตโลก”

(The Buddhist and Kruba Methods to Solve the World Crisis) วันที่ 25 มีนาคม 2566

ต้องการระบอบประชาธิปไตยในอนาคต เมื่อนั้นประเทศไทยจะก้าวกระโดดไปบนหนทางที่นำไปสู่ระบอบเสรีประชาธิปไตยที่ยั่งยืน

เมื่อไม่นานมานี้ หลายๆ ประเทศที่เคยมีรัฐบาลเผด็จการและมีลักษณะสังคมล้าด้อย เช่น เกาหลีใต้ หวัน โปรตุเกส และสเปน ซึ่งต่างก็มีความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์และวัฒนธรรมที่โดดเด่นของตน ได้ผ่านกระบวนการปรับเปลี่ยนปฏิรูปประเทศไปสู่ระบอบประชาธิปไตยที่มีคุณภาพสูงขึ้นและยึดหลักนิติรัฐอย่างเคร่งครัดโดยที่มีต้องละทิ้งวัฒนธรรมของชาติ ถึงเวลานี้ อนาคตของประเทศไทยขึ้นอยู่กับประชาชนชาวไทยทุกคนในการที่จะสร้างสิ่งที่พึงปรารถนาเหล่านี้ให้เกิดขึ้นเหนือสิ่งอื่นใด คนไทยเท่านั้นที่จะเป็นผู้ตัดสินใจหารูปแบบของรัฐบาลที่ตนพึงปรารถนาและยอมรับได้ และไม่ว่าการตัดสินใจนั้นจะออกมาเป็นอย่างไร หวังเป็นอย่างยิ่งว่ารูปแบบการปกครองที่คนไทยพึงปรารถนานั้นจะอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมที่มีความเป็นประชาธิปไตยและสามารถนำประเทศไปสู่สังคมที่มีความยุติธรรมและเท่าเทียมกันที่สุดในที่สุด

References

- ทินพันธ์ นาคะตะ. (2543). *ประชาธิปไตยไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สายชล สัตยานุรักษ์. (2555). *วิถีไทยกับการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองไทย. ในสรุปการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 13 ประจำปี 2554 ความเป็นพลเมืองกับอนาคตประชาธิปไตยไทย*. กรุงเทพมหานคร : จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- ลิขิต อีระเวคิน. (2552). *การเมืองไทยและประชาธิปไตย*. กรุงเทพมหานคร : มิสเตอร์ก๊อปปี
- ทิพย์พาพร ตันติสุนทร. (2555). *วิถีไทยกับการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย. ในสรุปการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 13 ประจำปี 2554 ความเป็นพลเมืองกับอนาคตประชาธิปไตยไทย*. กรุงเทพมหานคร : จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- พัฒนภูมิ ผ่องยุบล. (2564). *การส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารมหาจุฬานาคปริทรรศน์*